

ZBOG INERTNOSTI Plenkovićevih birokrata Hrvatska još uvijek nema zakon o širenju lažnih vijesti

Tekst **BORIS BILAS** Fotografije **EUROPSKI PARLAMENT I PIXSELL**

MINISTAR VANJSKIH POSLOVA GORDAN GRLIĆ RADMAN I PREMIJER ANDREJ PLENKOVIĆ PROŠLOGA TJEDNA U SABORU GOVORILI SU O SASTANCIMA EUROPSKOG VIJEĆA NA KOJIMA JE TEMA DEZINFORMACIJA BILA JEDNA OD NAJVAŽNIJIH

ako je još u siječnju ove godine najavila donošenje zakona koji bi trebao regulirati govor mržnje, poticanje na nasilje i širenje lažnih vijesti na internetu, Vlada još uvijek

taj zakon nije donijela, a ne zna se ni u kojoj je fazi njegovak izrada. Zato bi se lako moglo dogoditi da zbog inertnosti hrvatskih birokrata Hrvatska potpuno nespremna dočeka

predsjedanje Europskom unijom kada je u pitanju jedan od najvećih europskih sigurnosnih problema. Isto tako, vrlo je izvjesno da zakon neće biti donesen ni uoči nadolazećeg izbornog ciklusa u kojem Hrvatsku očekuju izbori za predsjednika države, a potom i parlamentarni izbori na jesen iduće godine, što otvara mogućnost raznim manipulacijama i plasiranju lažnih vijesti pomoću kojih će se pokušati utjecati na ishod tih izbora.

Vlada je najavila novi zakon početkom godine kada se nakon brojnih prijetnji i govora mržnje koji se pojavljuju na društvenim mrežama i ispod komentara članaka na internetu, odlučila obračunati s "digitalnim Divljim zapadom" te je osnovana inicijalna radna skupina Vladina Središnjeg državnog ureda za razvoj digitalnog društva (SDURDD) u kojoj su, uz državnog tajnika Bernarda Gršića, i predstavnici Ministarstva unutarnjih poslova, Agencije za elektroničke medije, Ministarstva znanosti i obrazovanja, Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, CARNeta, Pučke pravobraniteljice te HAKOM-a. No čini se kako se od početka ove godine nije previše toga napravilo. Naime, Nacional je sredinom prošlog tjedna poslao upit u SDURDD iz kojeg nam je rečeno da oni ne rade na navedenom zakonu i da se trebamo obratiti Ministarstvu pravosuđa, iz kojeg nam do zaključenja ovog broja nisu odgovorili na nekoliko pitanja u kojoj je fazi izrada ovog zakona i kada bi se mogao naći na dnevnom redu Vlade.

PREMIJER ANDREJ PLENKOVIĆ PROŠLOGA JE TJEDNA u Saboru izvijestio zastupnike o sastancima Europskog vijeća, na kojima se

VLADA JE JOŠ U SIJEČNJU NAJAVILA novi zakon koji bi trebao regulirati širenje lažnih vijesti na internetu, ali njegova izrada kasni pa bi Hrvatska mogla potpuno nespremna dočekati predsjedanje EU-om kada je u pitanju jedan od najvećih europskih sigurnosnih problema

■ ZASTUPNIK SDP-a U EUROPSKOM PARLAMENTU TONINO PICULA KAŽE DA JE NJEGOVA SKEPSA PRERASLA U CINIZAM KADA JE VIDIO NACRT ZAKONA O REGULACIJI LAŽNIH VIJESTI NA INTERNETU

odlučivalo o novom predsjedniku Europske komisije te je tom prilikom nekoliko puta naglasio da su na tim sastancima predsjednici i premijeri europskih država posebno istaknuli borbu protiv dezinformacija, lažnih vijesti i utjecaja vanjskih država na izborne procese u Europskoj uniji kao jednu od ključnih točaka koja bi se trebala naći u programu Europske komisije koju će voditi Ursula von der Leyen. Borba protiv navedenih vanjskih utjecaja trebala bi biti i jedna od ključnih točaka hrvatskog predsjedanja Europskom unijom u prvih šest mjeseci iduće godine, ali Hrvatska će po svemu sudeći potpuno nespremna preuzeti to predsjedanje, barem kada je u pitanju borba

'SREĆA JE ŠTO JE VLADA zakon smjestila u zapečak jer sjetimo se samo pisanja *lex Agrokor*, afere Borg te drugih gafova i afere tumačenih hibridnim ratovanjem i širenjem lažnih vijesti protiv Vlade', kaže Tonino Picula

protiv dezinformacija, iako je i premijer u Saboru naveo koliko je ova tema bitna ne samo za Hrvatsku, već i za cijelu Europsku uniju:

"TEME KOJE SU DOMINIRALE NA EUROPSKOJ SCENI ovih zadnjih tjedana su zasigurno i ove koje su vezane za zadaću koju će imati i naša povjerenica u kontekstu demokracije. Kad gledate unazad čime smo se bavili, bavili smo se zaštitom demokratskih institucija od vanjskih utjecaja. Tema koja je pristupna u gotovo svim izbornim procesima neovisno gdje se događaju. Krupna politička tema. Izrazito važna. I kod nas važna. S ozbiljnim političkim posljedicama na arhitekturu, konfiguraciju, stavove, ljude koji se pojavljuju, politike koje

FOTO: YVES HERMAN/REUTERS/PIXSELL

NOVA PREDSEDNICA EUROPSKE KOMISIJE URSULA VON DER LEYEN BORBOM PROTIV VANJSKIH UTJECAJA NA IZBORNE PROCESSE ISTAKNULA JE KAO JEDAN OD PRIORITETA

FOTO: PATRIK MACEK/PIXSELL

DUBRAVKA ŠUICA BIT će U NOVOJ KOMISIJI POTPREDSJEDNICA ZA DEMOKRACIJU I DEMOGRAFIJU, ALI JOŠ NIJE POZNATO ČIME će SE ONA U SVOM RADU TOČNO BAVITI

se nude pa u konačnici i na rezultate izbora. Borba protiv dezinformiranja, jačanja otpornosti na različite prijetnje demokratskim institucijama, unaprjeđenje komunikacije u javnosti, dvosmjerna komunikacija s građanima, poboljšanje izbornih procesa."

IZ OVIH PLENKOVIĆEVIH RIJEČI MOŽE SE ZAKLJUČITI da bi upravo borba protiv dezinformacija i jačanja otpora prema vanjskom utjecaju na izborne procese mogla biti jedna od tema kojom bi se trebala baviti buduća potpredsjednica Europske komisije za demokraciju i demografiju Dubravka Šuica. Međutim, hoće li se ona doista baviti ovom temom i spada li borba protiv lažnih vijesti u njezin portfelj nismo uspjeli doznati jer nam ni ona nije odgovorila na nekoliko pitanja koja smo joj poslali sredinom prošloga tjedna. Šutnja Dubravke Šuice pomalo začuđuje jer je Europski parlament, čiji je ona još uvijek članica, baš prošlog utorka vodio raspravu o ovoj temi. Na plenarnoj sjednici je govorio i zastupnik SDP-a Tonino Picula koji se za Nacional osvrnuo i na moguću buduću ulogu Dubravke Šuice u Europskoj komisiji kada je u pitanju borba protiv dezinformacija:

"Nadam se da nova Komisija neće ovaj fenomen zanemariti i dopustiti mu nesmetanu prisutnost u našem političkom prostoru. Ursula von der Leyen je rekla kako se demokracija ne može svesti samo na glasovanje na izborima svakih nekoliko godina. To je naravno točno, ali glasovanje mora odražavati autentične stavove građana formirane u poštenom izbornom natjecanju bez manipulacija i krivotvorenja protivnika sustava liberalne demokracije. Još nije do kraja jasno tko će u novoj Komisiji biti neposredno zadužen za ovaj ozbiljan problem jer su mnogi resori profilirani s popriličnim preklapanjima."

Picula je prošloga tjedna u Strasbourgu govorio o opasnosti vanjskog utjecaja na izborne procese u Europskoj uniji te je upozorio prije svega na utjecaj Rusije, ali i drugih strana koje

su zainteresirane da u Europi šire svoju propagandu. SDP-ov zastupnik u Europskom parlamentu smatra da su slobodni i demokratski izbori na kojima građani odgovorno odlučuju o tome tko će ih zastupati u predstavničkim i zakonodavnim tijelima jedan od osnovnih instituta demokratskog poretka koji za najviše vrijednosti uzima slobodu, poštovanje vladavine prava i ljudskih prava te dodaje:

"RAZVOJ DIGITALNE KOMUNIKACIJE I DOSTUPNOSTI INFORMACIJA na društvenim mrežama nažalost nije pratila adekvatna razina zaštite privatnosti građana niti provjera istinitosti informacija koje se objavljuju i distribuiraju, što je dovelo do toga da ne-EU nevladini i vladini akteri društvene mreže masovno koriste za širenje dezinformacija. Konkretno, preliminarna revizija tijeka i rezultata europskih izbora, čije je nalaze Europska komisija objavila 14. lipnja 2019., pokazala je da su grupe povezane s geopolitičkim rivalima EU-a, kao i drugi tzv. non-state igrači aktivno radili na podrivanju legitimiteta Europske unije putem proizvodnje i distribucije lažnih vijesti kroz društvene mreže. Grupe povezane s Rusijom i drugi non-state igrači aktivno su radile na proizvodnji i distribuciji kampanja

dezinformacija i uplitanju u europske političke procese objavljivanjem neistinitih informacija usmjerenih protiv ranjivih, manjinskih grupa s ciljem ocrnjivanja demokratskih i ravnopravnih društava."

Kako Hrvatska od 1. siječnja iduće godine preuzima predsjedanje Europskom unijom, od Ministarstva vanjskih i europskih poslova pokušali smo doznati koliko će točno ova tema biti zastupljena u hrvatskom programu predsjedanja, ali ni iz tog ministarstva nismo dobili nikakav odgovor. Ono što je do sada poznato, a o čemu su iz MVPEI-ja izvijestili već početkom godine je podrška Akcijskom planu protiv dezinformiranja koji je krajem 2018. donijela Europska komisija. Iz MVPEI-ja su tada potvrdili da će se Hrvatska aktivnije uključiti u borbu protiv lažnih vijesti kojima je cilj zavarati javnost.

Među ostalim, najavili su imenovanje nacionalne kontakt-točke čija je zadaća trebala biti da se o pojavi namjerno plasiranih dezinformacija u realnom vremenu alarmira ostale članice EU-a kroz sustav brzog uzbunjivanja i zaštićene digitalne platforme. Zanimljivo je da je Hrvatska još 2017. donijela Strategiju nacionalne sigurnosti i Zakon o sustavu domovinske sigurnosti kojima je uspostavljen sustav koji prepoznaje nove sigurnosne izazove i rizike, tako i hibridno djelovanje, uključujući dezinformiranja te je prepoznata važnost koordiniranog djelovanja svih sastavnica sustava domovinske sigurnosti u Hrvatskoj kao odgovor na suvremene sigurnosne prijetnje i rizike.

No ostaje pitanje zašto se toliko čeka na donošenje novog zakona. Tonino Picula o tom kašnjenju, ali i o politici vlade Andreja Plenkovića prema ovoj problematici kaže:

"PODIGAO SAM OBRVE KADA JE POČETKOM OVE GODINE Vlada najavila da priprema Zakon o nedopuštenom ponašanju na internetu. Ali kada sam vidio da se zakon svodi na to da će odgovornost za objavljeni sadržaj

U EUROPSKOM PARLAMENTU bit će osnovan poseban odbor čija bi temeljna zadaća bila stvaranje zajedničkog europskog okvira kojim bi se demokratski procesi zaštitili od trećih zemalja ili privatnih interesa

na društvenim mrežama snositi 'upravitelji' društvenih mreža, dok će odgovornost za komentare ispod objavljenih tekstova na portalima snositi urednici medija, moja je skepsa prerasla u cinizam. Tada je u Plenkovićevoj vladi još uvijek sjedio Tomislav Tolušić, čovjek osuđen za vrijeđanje na internetu koje je još 2007. počinio pod lažnim imenom. Dakle, jedan od pionira online trolanja u Hrvatskoj. To nije bio izoliran slučaj. Sjetimo se samo pisanja lex Agrokor i afere Borg, drugih gafova i afera koji su tumačeni hibridnim ratovanjem i širenjem lažnih vijesti protiv Vlade. Da se vratim na inicijativu donošenja zakona; sreća što je i njega notorni reformski kapacitet ove Vlade smjestio u zapečak. Trenutno se premijer i njegovi ministri mirovinskog sustava i financija bore da relativiziraju potpunu kapitulaciju u pokušaju podizanja dobi za odlazak u mirovinu na 67 godina, pa mi se čini da više vremena provode u proizvodnji lažnih vijesti nego u njihovu sprječavanju."

ZA RAZLIKU OD HRVATSKE, U OSTATKU EUROPSKE UNIJE ovom se problemu pristupilo puno ozbiljnije, pogotovo nakon što su otkrivene veze bivšeg potpredsjednika talijanske vlade Mattea Salvinija s Rusijom i Vladimirom Putinom. Picula tvrdi da Slavini popularnost svoje ultradesničarske Lige može zahvaliti direktnoj pomoći Trumpovog stratega Stevea Bannona, kao i financiranju rada stranke

ZA RAZLIKU OD HRVATSKE, u ostatku Europske unije tom se problemu pristupilo puno ozbiljnije, pogotovo nakon što su otkrivene veze bivšeg potpredsjednika talijanske vlade Mattea Salvinija s Rusijom

ruskim novcem, kroz ljude bliske Vladimiru Putinu. Slično njemu, čelnica francuske ekstremne desnice Marine Le Pen osigurala je financiranje svoje stranke Nacionalne fronte zajmom od devet milijuna eura koji je odobrila ruska banka, nakon što je ona podržala rusko pripajanje ukrajinskog Krima. Ruski akteri sudjelovali su i u financiranju austrijske Slobodarske stranke koja je bila u čvrstoj koaliciji s donedavnim austrijskim premijerom Sebastianom Kurzom, pa je skandal s objavljenim snimkama sastanaka uzrokovao pad austrijske vlade. Tu je bila i leave.eu kampanja za izlazak Velike Britanije iz Europske unije, tijekom koje je konzultantska kuća Cambridge Analytica

ukradene podatke korisnika društvenih mreža iskoristila da bi utjecala na birače da glasaju za izlazak iz EU-a, a dokazana je i umiješanost Trumpova savjetnika Stevea Bannona u skandal. Bivši ministar vanjskih poslova u vladi Ivice Račana kaže da je nekoliko stvari zajedničko svim tim nezakonitim stranim utjecajima na izbore:

"PRVO, SVE SU SKANDALE RAZOTKRILI, objavili i rastumačili slobodni i neovisni mediji koji su na udaru geopolitičkih protivnika EU-a i protivnika demokracije, zbog čega EU mora nastaviti podržavati slobodu medija.

Drugo, uplitanja u političke procese u zemljama članicama Europske unije financiraju njezini geopolitički rivali kojima je zajedničko to da im ne odgovara jaka Europska unija u kojoj se štite transparentnost u političkom i ekonomskom odlučivanju, vladavina prava i ljudska prava, jer to ometa ostvarivanje njihovih interesa."

Baš iz tih razloga u Europskom parlamentu uskoro bi trebao biti osnovan poseban odbor čija bi osnovna zadaća bila stvaranje zajedničkog europskog okvira kojim bi se zaštitili demokratski procesi od trećih zemalja ili privatnih interesa. Međutim, teško je vjerovati da će taj odbor uspješno obaviti svoj posao ako sve zemlje članice, poput Hrvatske, ne poduzmu zajedničke napore i usvoje zakonodavstvo koje će pomoći u borbi protiv ovih prijetnji.